

Сніщенко Р.Г.

кандидат економічних наук, доцент,
докторант,
Тернопільський національний економічний університет

Snishchenko Roman

Ternopil National Economic University

СЛУЖБА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ЯК ГАРАНТ ЗАХИСТУ БІЗНЕСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

Стаття присвячена визначенню й обґрунтуванню основних напрямів, функцій і способів роботи служби економічної безпеки суб'єкта підприємництва. Метою статті є визначення й обґрунтування основних напрямів, функцій і способів роботи служби економічної безпеки суб'єкта підприємництва. Об'єктом дослідження є забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання в умовах нестабільності економіки. Предмет дослідження – організація роботи служби економічної безпеки як гаранту захисту бізнесової діяльності. Запропонований типовий склад служби економічної безпеки, розглянуте призначення її структурних підрозділів. Визначені типові об'єкти, які входять у коло професійних інтересів працівників служби економічної безпеки підприємства. Обґрунтовані обов'язкові заходи із забезпечення економічної безпеки та критерії підбору персоналу служби економічної безпеки.

Ключові слова: безпека економічна, служба економічної безпеки, принципи, функції, механізм забезпечення економічної безпеки, професійні інтереси.

Постановка проблеми. З усіх структурних підрозділів підприємства служба економічної безпеки має найкоротшу історію. Необхідність у повноцінних підрозділах, які би професійно займалися забезпеченням економічної безпеки господарської діяльності суб'єктів підприємництва, виникла в країнах колишнього СРСР тільки після його розпаду. В умовах адміністративно-планової економіки і відсутності конкуренції підприємствам не було необхідності захищатися від негативних чинників економічного впливу зовнішнього середовища. Весь захист зводився до фізичної охорони майна, правильного планування витрат і раціонального використання ресурсів. У сучасному агресивному конкурентному середовищі в умовах обмеженої ресурсної бази кожен суб'єкт господарювання мусить дбати про свою економічну безпеку. Служба економічної безпеки виступає гарантом захисту його бізнесової діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Економічна безпека підприємства є актуальною темою дослідження для багатьох українських науковців, таких як: О.І. Барановський, В.Г. Андрійчук, І.П. Мігус, Л.М. Худолій, І.І. Лукинов та ін. Їхні роботи створили міцний фундамент знань із забезпечення економічної безпеки підприємництва, але питання щодо організації роботи служби економічної безпеки суб'єктів господарювання, на наш погляд, досі розглянуті не в повному обсязі. Зокрема, це стосується визначення завдань, складу, принципів діяльності, критеріїв підбору персо-

налу підрозділів економічної безпеки підприємств та окреслення їхніх компетенцій.

Формулювання цілей статті. Метою статті є визначення й обґрунтування основних напрямів, функцій і способів роботи служби економічної безпеки суб'єкта підприємництва. Об'єктом дослідження є забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання в умовах нестабільності економіки. Предмет дослідження – організація роботи служби економічної безпеки як гаранту захисту бізнесової діяльності.

Виклад основного матеріалу. Захист бізнесової діяльності суб'єкта господарювання полягає в організації надійної охорони його майна і майнових прав, здійсненні постійного моніторингу та класифікації зовнішніх і внутрішніх загроз і дестабілізуючих впливів із метою їх мінімізації або ліквідації.

Служба економічної безпеки (СЕБ) суб'єкта господарювання реалізує його політику економічної безпеки через застосування відповідного механізму. Механізм забезпечення економічної безпеки суб'єкта господарювання наведений на рис. 1.

Служба економічної безпеки створюється наказом керівника суб'єкта підприємництва і підпорядковується безпосередньо йому. СЕБ реалізує свою місію забезпечення економічної безпеки за такими напрямками.

1. Майновий напрям забезпечення економічної безпеки – фізична охорона та забезпечення правового режиму майна суб'єкта господарювання. Фізична охо-

рона застосовується до матеріальної частини майна, яку можна викрасти або пошкодити.

Основа правового режиму майна суб'єктів господарювання, на якій базується їхня господарська діяльність, становлять право власності та інші речові права – право господарського відання, право оперативного управління [4, ст. 14, п. 1]. Особливе місце в цьому напрямі займає претензійна та позовна робота. Вона проводиться згідно з Рекомендацією Міністерства юстиції України від 23.01.2007 «Про порядок ведення претензійної та позовної роботи на підприємстві, в установі, організації» [12].

2. Виробничий напрям забезпечення економічної безпеки – сприяння безперешкодному виконанню підприємством своїх господарських функцій у встановлені терміни, своєчасна ліквідація загроз, які можуть спричинити порушення виробничого процесу або завдати іншої шкоди комерційній діяльності. Основу напрямку становлять заходи із забезпечення організації і проведення виробничого процесу і подальшої реалізації продукції (перевірка надійності постачальників і покупців, правовий супровід обладнання тощо). Виробничий напрям включає також заходи з дотримання вимог техніки безпеки, пожежної безпеки, посадових інструкцій і правил користування обладнанням.

3. Технологічний напрям забезпечення економічної безпеки – заходи з дотримання технології виробництва, виявлення і розслідування фактів порушення технологічних вимог із метою захисту позитивної ділової репутації суб'єкта господарювання.

4. Соціальний напрям забезпечення економічної безпеки включає заходи з підбору і мотивації персоналу суб'єкта підприємництва, створення позитивного іміджу компанії серед населення і клієнтів.

5. Фінансовий напрям забезпечення економічної безпеки – заходи з контролю і перевірки законності і доцільності фінансових операцій, попередження, виявлення і розслідування фактів фінансових правопорушень.

6. Інноваційний напрям забезпечення економічної безпеки включає заходи із впровадження в роботу системи економічної безпеки інноваційних засобів і технологій захисту, контроль і сприяння патентній діяльності підприємства, захист інтелектуальної власності.

7. Інформаційний напрям забезпечення економічної безпеки включає проведення заходів із захисту відомостей і даних, які містять державну і комерційну таємницю.

Служба економічної безпеки виконує функції з контролю й управління всіма аспектами, що стосуються захисту суб'єкта господарювання від зовнішніх і внутрішніх негативних впливів.

Адміністративно-розпорядча функція полягає у підготовці рішень із формування і функціонування системи економічної безпеки; передбачає участь служби економічної безпеки у визначенні ресурсів, необхідних для підготовки і реалізації заходів щодо захисту майна, фінансів, інформації тощо.

Соціально-кадрова функція передбачає участь служби економічної безпеки в процесі комплектування персоналу підприємства, розслідуванні причин можливих конфліктів, попередженні і локалізації соціальної напруженості в колективі. Також служба економічної безпеки має проводити всі види інструктажів працівників із питань своєї компетенції, здійснювати контроль за дотриманням правил і режиму безпеки, розподіляти обов'язки та розмежовувати повноваження персоналу суб'єкта господарювання із забезпечення економічної безпеки.

Виробничо-планова функція реалізується через виробничий і плановий аспекти. Виробничий аспект полягає в участі служби економічної безпеки у виробничих процесах суб'єкта господарювання як координуючої і підтримуючої ланки. Плановий аспект реалізується шляхом розроблення комплексної програми й окремих цільових планів забезпечення безпеки підприємства, підготовки і проведення заходів із їх здійснення і підтримки режиму безпеки.

Організаційно-технічна функція здійснюється шляхом матеріально-технічного забезпечення системи економічної безпеки підприємства, освоєння спеціальної техніки і засобів захисту, які умовно поділяють на формальні і неформальні. До формальних належать такі засоби, які реалізують свої функції захисту формально, тобто переважно без втручання людини; основу неформальних засобів становить цілеспрямована людська діяльність. Неформальні засоби – організаційні заходи, морально-етичні норми і правила поведінки, законодавчі і нормативні акти, спрямовані на забезпечення економічної безпеки суб'єкта господарювання.

Слід звернути увагу, що, за даними наукових досліджень [6–9 та ін.], у загальному обсязі заходів із забезпечення економічної безпеки суб'єкта господарювання використання технічних засобів зазвичай становить 25–30% Інші заходи становлять у середньому:

- адміністративні (розроблення політики і процедур, навчання персоналу, проведення перевірок і страхування, розподіл відповідальності тощо) – до 50%;
- фізичні – фізична охорона з використанням інженерно-технічних засобів – 15%;
- правові (розроблення нормативних і інструктивних документів із забезпечення економічної безпеки суб'єкта господарювання, вимог-доручень тощо) – до 5%.

Множина і різноманітність можливих засобів захисту визначаються насамперед способами впливу на дестабілізуючі фактори або породжуючі їх причини, причому впливу в напрямі, сприятливому для підвищення значень показників захищеності або збереження попередніх, раніше досягнутих значень. Ці способи входять до арсеналу служби економічної безпеки суб'єкта господарювання і можуть бути класифіковані, як зображено на рис. 1.

Науково-методична функція служби економічної безпеки полягає у створенні бази знань проблемної сфери на основі досвіду забезпечення безпеки; орга-

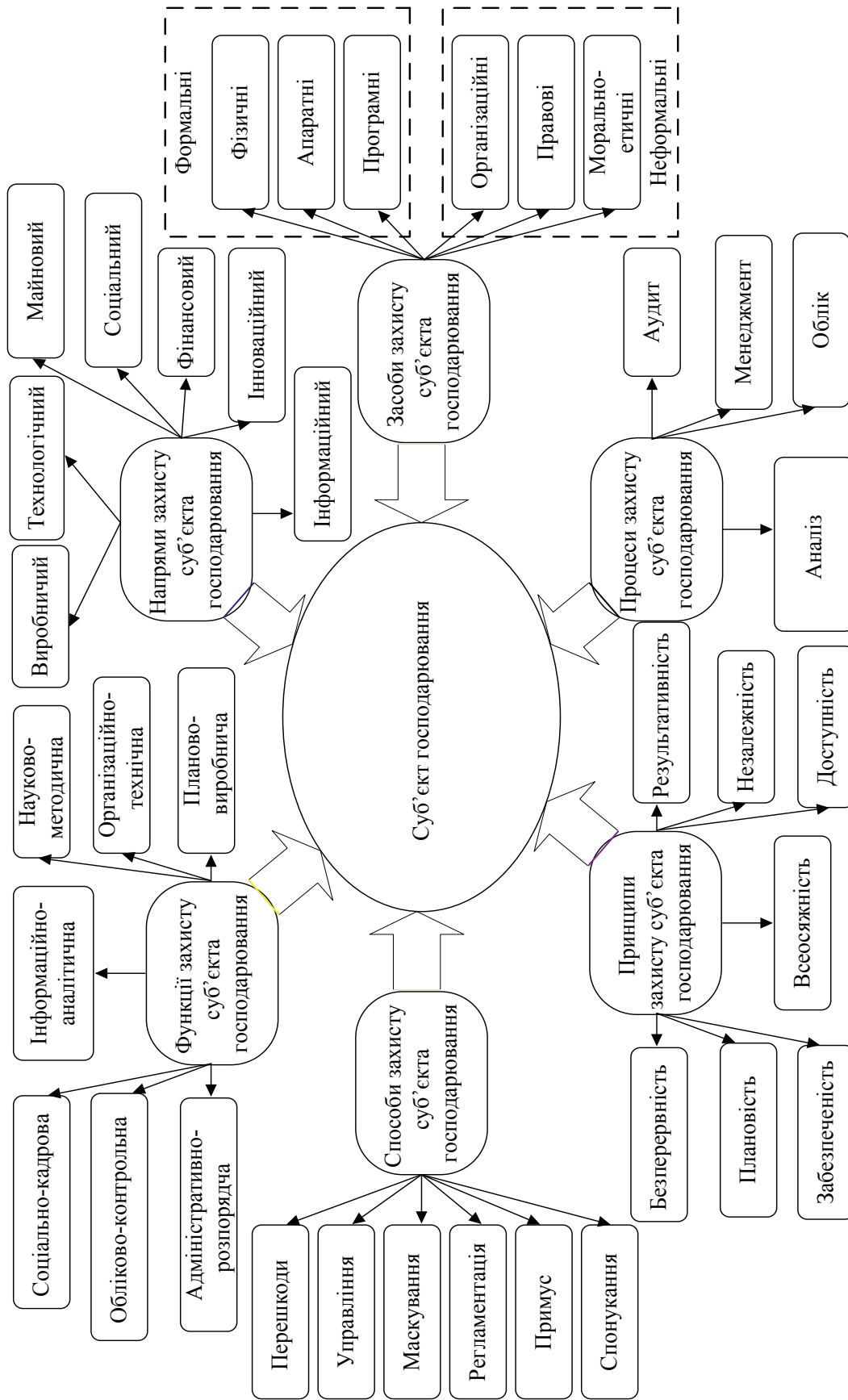

Рис. 1 Механізм забезпечення економічної безпеки суб'єкта господарювання

Джерело: складено автором

нізації навчання співробітників підприємства, у науковому аналізі виникаючих проблем забезпечення безпеки і методичному супроводі діяльності підрозділів підприємства в цій сфері.

Інформаційно-аналітична функція полягає у цілеспрямованому зборі та обробці інформації, яка належить до сфери економічної безпеки, впровадження та використання необхідних технічних і методичних засобів аналітичної обробки інформації, організації інформаційного забезпечення зацікавлених підрозділів і окремих співробітників достовірними відомостями.

Обліково-контрольна функція полягає у постійному моніторингу напрямів фінансово-комерційної діяльності та виявленні зовнішніх і внутрішніх загроз для економічної стабільності та стійкості суб'єкта господарювання, створенні бази знань про недобросовісних конкурентів, ненадійних партнерів, осіб і організацій, які негативно впливають на бізнесові інтереси підприємства.

Під час визначення структури СЕБ виходять із співвідношення «витрати – ефективність», маючи на увазі можливість тією чи іншою мірою використовувати послуги спеціалізованих підприємств.

Важливим акцентом є те, що завдання, структура і кількість працівників служби економічної безпеки суб'єкта господарювання залежать від прийнятої на підприємстві політики економічної безпеки, його фінансових, технічних і кадрових можливостей.

Слід зазначити, що основні структурні підрозділи служби економічної безпеки суб'єктів господарювання давно визначені, їхні повноваження вивірені, а методи роботи відпрацьовані. Але дослідження із вдосконалення складу, перегляду методів і напрямів роботи служби економічної безпеки, підвищення якості досягнутих нею результатів актуальні постійно, бо загрози бізнесу, як внутрішні, так і зовнішні, постійно видозмінюються і вдосконалюються.

Типова структура служби економічної безпеки підприємства запропонована автором на рис. 2.

Слід зазначити, що запропонована структура може змінюватися залежно від спеціалізації, галузевої приналежності, розміру суб'єкта господарювання та його політики економічної безпеки, а також державних вимог до захисту певних напрямів бізнесу в інтересах національної безпеки.

За наведеною пропозицією служба економічної безпеки підприємства включає департамент охорони, департамент захисту інформації, контрольно-аналітичний департамент і служби загального обслуговування.

Департамент охорони (на малих і середніх підприємствах – служба охорони) має обмеження мінімальної кількості числа співробітників через необхідність забезпечення цілодобової охорони об'єктів і законодавчо визначеної норми робочих годин на одного працівника [1].

Фізична охорона об'єкта може забезпечуватися шляхом несення постової, патрульної або патрульно-постової служби. Для фізичної охорони можуть вико-

ристовуватися сторожові собаки. У разі необхідності топ-менеджери підприємства забезпечуються індивідуальною охороною. У разі виникнення надзвичайних ситуацій (пожежі, стихійні лиха тощо) ліквідацією наслідків займається пожежно-рятувальна частина.

Призначення підрозділів, які входять до складу департаменту охорони, і функціональні обов'язки їхніх працівників визначені Національним класифікатором професій [5], відомчими, галузевими нормативними документами (наказами, розпорядженнями, інструкціями, рекомендаціями тощо).

Основними правочинами, що регламентують діяльність департаменту захисту інформації, є закони України «Про інформацію» [2], «Про державну таємницю» [3], Господарський кодекс України [4], Постанова КМУ «Про перелік відомостей, що не становлять комерційної таємниці» [9].

Головним завданням департаменту захисту інформації є контроль вхідних і вихідних інформаційних потоків і недопущення несанкціонованого витоку інформації.

Повноваження працівників департаменту визначаються, виходячи з вимог політики економічної безпеки підприємства, але не можуть порушувати встановлених законом прав і свобод громадян.

Головним завданням кризово-аналітичного департаменту є аналіз результатів поточної діяльності суб'єкта господарювання і недопущення кризових ситуацій.

Служби загального обслуговування відповідальні за матеріально-технічне забезпечення потреб департаментів і за поточний ремонт їхнього обладнання і транспорту.

Слід наголосити, що діяльність служби економічної безпеки підприємства незалежно від його спеціалізації, галузевої приналежності, форми власності не повинна порушувати межі правового поля, комплектуватися професіоналами відповідної кваліфікації, які ніколи не притягувалися до кримінальної відповідальності.

Основною умовою кадрового забезпечення служби економічної безпеки суб'єкта господарювання є надійність персоналу. Забезпечення надійності персоналу – сукупність заходів із професійного підбору працівників шляхом аналізу й оцінки ступеня відповідності персоналу СЕБ встановленим критеріям політики економічної безпеки з метою гарантування захисту комерційних і майнових інтересів підприємства.

Професійний відбір передбачає визначення рівня професійних знань і навичок претендента, а також вивчення особливостей його особистості. Прийому на роботу передують спеціальна перевірка претендента, що дає змогу зібрати найбільш повну інформацію про нього. Спеціальна перевірка проводиться на предмет виявлення:

- 1) притягнення претендента на посаду до кримінальної відповідальності, наявності знятої або погашеної судимості;
- 2) участі претендента у корупційних правопорушеннях;

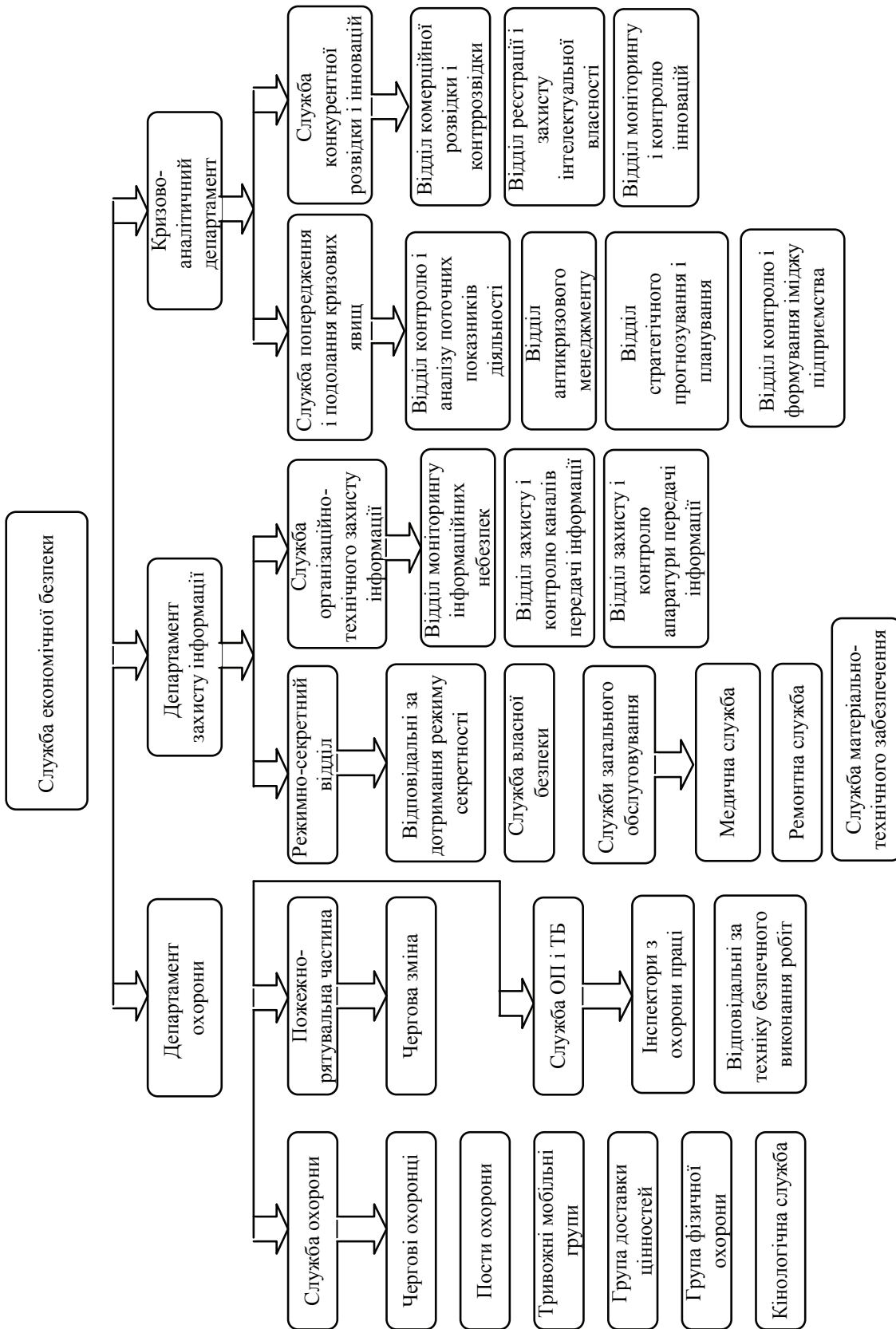

Рис. 2 Типова структура служби економічної безпеки підприємства

Джерело: розробка автора

3) невідповідності відомостей, зазначених претендентом на посаду, щодо стану здоров'я, житлових умов, сімейного стану;

4) роботи претендента в конкуруючих суб'єктах господарювання і займаних там посад;

5) ставлення особи до виконання військового обов'язку.

Претендент на посаду у службі економічної безпеки підприємства повинен бути письмово попереджений про проведення спеціальної перевірки згідно зі ст. 32 Конституції України [10] і Закону України «Про захист персональних даних» [11] і дати письмову згоду на неї.

Типовими об'єктами, які входять у коло професійних інтересів працівників служби економічної безпеки підприємства, є:

– об'єкти виробництва і виробничої інфраструктури (будівлі і споруди, обладнання, пристрої, прилади й інструменти, сировина і матеріали, напівфабрикати, готова продукція, інше матеріальне майно підприємства);

– всі види виробничої і технологічної документації, яка циркулює в процесі внутрішнього і зовнішнього документообігу або зберігається як в електронному вигляді, так і на будь-яких носіях;

– інтелектуальна власність суб'єкта господарювання, у тому числі інформація про результати неза-

кінчених досліджень, про плани і прогнози наукових розробок, дослідні зразки тощо;

– інформація комерційного характеру, відкрита і з обмеженим доступом;

– фінансові ресурси суб'єкта господарювання незалежно від форми і змісту;

– власники підприємства, кредитори і інвестори, персонал і клієнти, конкуренти.

Висновки. Визначення й обґрунтування основних напрямів, функцій і способів роботи служби економічної безпеки суб'єкта підприємництва дали змогу запропонувати типовий склад служби економічної безпеки, конкретизувати призначення її структурних підрозділів. Можна стверджувати, що суб'єкти підприємницької діяльності та органи державної влади мають спільно виробити дієвий механізм щодо залучення власних служб безпеки до захисту власності і бізнесових інтересів підприємств. Співпраця держави як регулятора економічних відносин із суб'єктами підприємництва у сфері забезпечення економічної безпеки бізнесу створює сприятливі умови для сталого розвитку підприємницького сектору, зменшує навантаження на державні силові структури. Подальші дослідження цієї проблемної сфери повинні бути спрямовані на підготовку матеріалів для законодавчого закріплення статусу служби економічної безпеки як гаранту захисту бізнесової діяльності суб'єкта господарювання.

Список літератури:

1. Кодекс законів про працю України. Затверджується Законом № 322-VIII від 10.12.71 ВВР, 1971, додаток до № 50, ст. 375. / Верховна Рада України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08> (дата звернення: 20.04.2020).
2. Закон України «Про інформацію» від 02.10. 1992 р. № 2657-XII / Верховна Рада України. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2657-182>.
3. Закон України «Про державну таємницю» від 21.01.1994 р. № 3855-XII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show> (дата звернення: 20.04.2020).
4. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. База даних «Законодавство України». URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення: 20.04.2020).
5. Національний класифікатор ДК 003:2010 «Класифікатор професій»: затв. та надано чинності наказом Держспоживстандарту України від 28.07.2010 № 327 «Про затвердження, внесення зміни та скасування нормативних документів». URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/FIN57776?an=31&ed=2010_07_28 (дата звернення: 20.04.2020).
6. Економічна безпека підприємств з виробництва транспортних засобів: монографія / М.І. Копитко; [наук. ред. Алькема В.Г.]. Львів: Ліга-Прес, 2015. 555 с.
7. Довбня С.Б., Гічова Н.Ю. Діагностика рівня економічної безпеки підприємства // Фінанси України / С. Б. Довбня, Н. Ю. Гічова. 2008. № 4. С. 88–97.
8. Домарев В.В. Безопасность информационных технологий. Методология создания систем защиты. Киев: ООО «ТИД «ДС», 2001. 688 с.
9. Про перелік відомостей, що не становлять комерційної таємниці: Постанова від 09.08.1993 № 611 / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/611-93-п> (дата звернення: 20.04.2020).
10. Конституція України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141. / Верховна Рада України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws> (дата звернення: 20.04.2020).
11. Закон України «Про захист персональних даних». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010, № 34, ст. 481. / Верховна Рада України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17> (дата звернення: 20.04.2020).
12. Про порядок ведення претензійної та позовної роботи на підприємстві, в установі, організації. Рекомендації Міністерства юстиції України від 23.01.2007 № 35-14/7 / Міністерство юстиції України URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v14_7323-07 (дата звернення: 20.04.2020).

References:

1. Kodeks zakoniv pro pratsyu Ukrayiny. Zatverdzhuyet'sya Zakonom № 322-VIII vid 10.12.71 VVR, 1971, dodatok do № 50, st. 375 [Labor Code of Ukraine. Approved by Law № 322-VIII of 10.12.71 VVR, 1971, amendment to № 50, Art. 375], Verkhovna Rada of Ukraine. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show> (accessed 20.04.2020).
2. Zakon Ukrayiny «Pro informatsiyu» vid 02.10. 1992 r. № 2657-KHII [Law of Ukraine “On Information” of 02.10. 1992 № 2657-XII], Verkhovna Rada of Ukraine. Available at: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2657-182> (accessed 20.04.2020).
3. Zakon Ukrayiny «Pro derzhavnu tayemnytsyu» vid 21.01.1994 r. № 3855-XII [Law of Ukraine «On State Secrets» of January 21, 1994 № 3855-XII], Verkhovna Rada of Ukraine. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show> (accessed 20.04.2020).
4. Hospodars'kyi kodeks Ukrayiny vid 16.01.2003 № 436-IV. Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrayiny» [Economic Code of Ukraine of January 16, 2003 № 436-IV. Database «Legislation of Ukraine»]. Available at: URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (accessed 20.04.2020).
5. Natsional'nyy klasyfikator DK 003:2010 «Klasyfikator profesiy» : zatv. ta nadano chynnosti nakazom Derzhspozhyvstandartu Ukrayiny vid 28.07.2010 № 327 «Pro zatverdzhennya, vnesennya zminy ta skasuvannya normatyvnykh dokumentiv» [National classifier DK 003: 2010 «Classifier of professions»: approved. and entered into force by the order of Derzhspozhyvstandart of Ukraine dated 28.07.2010 № 327 «On approval, amendment and repeal of regulations»]. Available at : https://ips.ligazakon.net/document/view/FIN57776?an=31&ed=2010_07_28 (accessed 20.04.2020).
6. Kopytko M.I. (2015) Ekonomichna bezpeka pidpryyemstv z vyrobnytstva transportnykh zasobiv: monohrafiya [Economic security of enterprises for the production of vehicles: monograph]. Lviv: Liga-Press (in Ukrainian).
7. Dovbnya S., Hichova N. (2008) Diahnostyka rivnya ekonomichnoyi bezpeky pidpryyemstva. [Diagnosis of the level of economic security of the enterprise. Finance of Ukraine] *Finance of Ukraine*, no 4, pp. 88-97.
8. Domarev, V.V. (2001) Bezopasnost informatsionnykh tehnologiy. Metodologiya sozdaniya sistem zaschity [Safety of information technology. Methodology of creation of protection systems]. Kyiv: OOO «TYD «DS» (in Ukrainian).
9. Pro perelik vidomostey, shcho ne stanovlyat' komertsiyanoi tayemnytsi : Postanova vid 09.08.1993 № 611 [Pro perelik vidomostey, shcho ne stanovlyat' komertsiyanoi tayemnytsi : Postanova vid 09.08.1993 № 611], Cabinet of Ministers of Ukraine. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/611-93-п> (accessed 20.04.2020).
10. Konstytutsiya Ukrayiny. Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny (VVR), 1996, № 30, st. 141. [Constitution of Ukraine. Information of the Verkhovna Rada of Ukraine (VVR), 1996, № 30, Art. 141.] Verkhovna Rada of Ukraine. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws> (accessed 20.04.2020).
11. Zakon Ukrayiny «Pro zakhyst personal'nykh danykh». Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny (VVR), 2010, № 34, st. 481 [Law of Ukraine «On Personal Data Protection». Information of the Verkhovna Rada of Ukraine (VVR), 2010, № 34, Art. 481.] Verkhovna Rada of Ukraine. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17> (accessed 20.04.2020).
12. Pro poryadok vedennya pretenziynoyi ta pozovnoyi roboty na pidpryyemstvi, v ustanovi, orhanizatsiyi. Rekomendatsiyi Ministerstva yustyttsiyi Ukrayiny vid 23.01.2007 № 35-14/7 [About the order of conducting claim and claim work at the enterprise, institution, organization. Recommendations of the Ministry of Justice of Ukraine dated 23.01.2007 № 35-14 / 7] Ministry of Justice of Ukraine. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v14_7323-07 (accessed 20.04.2020).

СЛУЖБА ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ КАК ГАРАНТ ЗАЩИТЫ ДЕЛОВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Статья посвящена определению и обоснованию основных направлений, функций и способов работы службы экономической безопасности субъекта предпринимательства. Целью статьи является определение и обоснование основных направлений, функций и способов работы службы экономической безопасности субъекта предпринимательства. Объектом исследования является обеспечение экономической безопасности субъектов хозяйствования в условиях нестабильности экономики. Предмет исследования – организация работы службы экономической безопасности как гаранта защиты деловой деятельности. Предложен типовой состав службы экономической безопасности, рассмотрено предназначение ее структурных подразделений. Определены типовые объекты, которые входят в круг профессиональных интересов работников службы экономической безопасности предприятия. Обоснованы обязательные мероприятия по обеспечению экономической безопасности и критерии подбора персонала службы экономической безопасности.

Ключевые слова: *безопасность экономическая, служба экономической безопасности, принципы, функции, механизм обеспечения экономической безопасности, профессиональные интересы.*

ECONOMIC SECURITY SERVICE AS A GUARANTOR OF PROTECTION OF BUSINESS ACTIVITY OF THE BUSINESS ENTITY

In today's aggressive competitive environment in a limited resource base, each business entity must take care of its economic security. The Economic Security Service acts as a guarantor of the protection of its business activities. The protection of the business activity of the business entity is to organize reliable protection of its property and property rights, continuous monitoring and classification of external and internal threats and destabilizing effects in order to minimize or eliminate them. security through the use of an appropriate mechanism. The article is devoted to the definition and justification of the main directions, functions and methods of work of the economic security service of the subject entrepreneurship. The purpose of the article is to identify and justify the main areas functions and methods of work of the economic security service of the business entity. The object of the study is to ensure the economic security of economic entities in conditions of economic instability. The subject of research – the organization of the economic security service as a guarantor of business protection. The standard structure of service of economic safety is offered, appointment of its structural divisions is considered. Typical objects that are part of the professional interests of employees of the economic security service of the enterprise are identified. Mandatory measures to ensure economic security and criteria for selection of personnel of the economic security service are substantiated. Further research in this area should be aimed at preparing materials for the legislative consolidation of the status of the economic security service as a guarantor of the protection of business activities of the entity. It is stated that business entities and public authorities should jointly develop an effective mechanism for involving their own security services in the protection of property and business interests of enterprises. Cooperation of the state as a regulator of economic relations with business entities in the field of economic security of business creates favorable conditions for sustainable development of the business sector, reduces the burden on state law enforcement agencies.

Key words: economic security, economic security service, principles, functions, mechanism of economic security, professional interests.

DOI: <https://doi.org/10.32838/2523-4803/70-3-34>

УДК 336.717:338.5

Ясінська А.І.

кандидат економічних наук, доцент,
Національний університет «Львівська політехніка»

Yasinska Alla

Lviv Politechnic National University

СИСТЕМНО-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД ЩОДО УПРАВЛІННЯ ТРАНСАКЦІЙНИМИ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА

У статті досліджено необхідність управління трансакційними витратами підприємства. Обґрунтовано актуальність проблеми щодо побудови системи управління трансакційними витратами підприємства. Розглянуто сутність управління цими витратами з позиції системно-орієнтованого підходу для отримання оптимального результату від їхнього здійснення. За принципами побудови кібернетичної моделі управління сформовано узагальнену модель системно-орієнтованого управління трансакційними витратами та визначено основні її складники. У цій моделі особливу увагу приділено функціям управління, зокрема визначено основні завдання щодо управління трансакційними витратами для ефективної реалізації кожної з цих функцій. Сформовано основні напрями щодо визначення ефективності системно-орієнтованого управління трансакційними витратами.

Ключові слова: управління, трансакційні витрати, системно-орієнтоване управління, функції управління, модель.

Постановка проблеми. Швидкоплинні умови господарської діяльності вітчизняних підприємств та складність умов середовища, в якому вони функціонують, значною мірою впливають на їхні фінансові

результати. Забезпечення належного рівня фінансової стабільності можливе тільки завдяки використанню дієвих інструментів управління витратами з метою їх оптимізації. Порівняння величини доходів та понесе-